

שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק כי נצבים וילך כב אלול תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: בבא בתרא כא ירושלמי: סנהדרין ד

נושאי הדף בעלון

לימוד עם תלמידים.....בבא בתרא כא

לקיחת נוסע מתחנת

אוטובוס.....בבא בתרא כא

הכאת תלמידים.....בבא בתרא כב

הלומד תורה בקול ומפריע שינת

חבירובבא בתרא כג

עישון במקום ציבורי.....בבא בתרא כד

בית מדרש בבנין מגורים.....בבא בתרא כה

אם מתפלל לרוח משאר

רוחות.....בבא בתרא כה

בור שקדם לאילן חבירו.....בבא בתרא כה

ביתו פרוץ, וגנבים יכולים להכנס

משם לבית השכן.....בבא בתרא כו

שרשי אילן הדיוט הבאים בשל

הקדש.....בבא בתרא כו

חזקה בעליית חזק, קבורת צדיק ע"י

תלמידיו ולא ע"י ח"ק.....בבא בתרא כז

כפתור ופרח.....עמוד 5

ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר

אנכי מצוך היום

צריך להבין, הלא כבר עשו תשובה כמו שנאמר למעלה 'ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו', וכבר הביאם לארץ ישראל כמו שכתוב 'והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטיבך והרבך מאבתך ומל ה' אלקיך את לבבך' וגו'. מה הוא זה שחזר עכשיו ואמר 'ואתה תשוב ושמעת בקול ה'', ורק אחר כך 'כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתך'.

והנה עיקר התשובה המעולה היא תשובת המשקל, דהיינו כמו שאמרו חז"ל (יומא פו:): באותה אישה, באותו פרק ובאותו מקום. כאשר עמד באותו המצב ובאותם התנאים שהביאו אותו לידי עבירה, והתגבר על יצרו ופירש מן העבירה, זו היא התשובה המעולה. ישראל שבאו לידי חטא מתוך גדולתה של ארץ ישראל, כמו שכתוב 'כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבתנו זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים' וגו', כאשר ישבו בתשובה בהיותם בגלות בחוץ לארץ, אי אפשר שתהיה התשובה ההיא תשובה גמורה.

הקדוש ברוך הוא בגודל חסדו שרוצה הוא בתשובת רשעים, כאשר אדם ממציא את עצמו לתשובה, אזי נותן לו הקדוש ברוך הוא עושר ונכסים וכח הגוף וכל טוב שהיה לו בשעת החטא, אף שאיננו ראוים לזה מצד הדין, כדי להעמידו בנסיון, ושיוכל לקיים בנפשו את התשובה המעולה והמובחרת, בעוד כחו במתניו ואונו בשרירי בטנו.

זו היא כוונת הפרשה, כאשר תקיים בארץ הגלות 'ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו', אזי 'ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך' וגו'. ואף שמצד התשובה שעשית בגלות עדיין אינך ראוי לכך, מכל מקום 'והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבתך וירשתה והיטיבך והרבך מאבתך'. כאשר תעמוד בנסיון, וגם בהיותך בארץ ישראל תחזיק בתשובה, 'ואתה תשוב ושמעת בקול ה'', אזי כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתך'.

ע"פ החתם סופר

יום שישי כב אלול

צבא בתרא כח

לימוד עם תלמידים

בסוגיין (ע"פ פירוש רש"י) מבואר שתינוק שאינו מבין לקרות לא יסלקהו המלמד, אלא ישב התלמיד עם האחרים בצוותא, וסופו לתת לב ולהבין. אך **המהרש"א** (ח"א ד"ה ליהוי) ביאר שהתועלת בלימוד עם מי שאינו מבין הוא עבור מי שמבין, שע"י שהוא לומד עם אחר הוא מבין יותר, ואם הוא אינו לומד בצוותא עם מי שאינו מבין, סופו להיות הולך ובטל כמו חבירו. **בפלא יועץ** (ערך תורה) כתב, שלא טוב עושים התלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד עם בניהם ועם תלמידים קטנים, מפני שדומה בעיניהם כביטול ביהמ"ד, שכשלומדים בעצמם יכולים ללמוד ביום אחד כמה דפי גמ' ופוסקים ולכתוב רוב תורתם, לא כן עם התלמידים, צריך להוציא זמן רב לחזור עמהם עד שילמדו כל דבר וכו'. אך האמת היא שיותר עושה נחת רוח ליוצרו במה שמלמד את בן חברו תורה, שהוא הבל שאין בו חטא, ממה שילמד הוא נגעים ואהלות.

ובספר חסידים (סי' תקמ"ז) כתב, טוב שילמד עם אלו שאינם יודעים כל כך טוב כמותו, כדי שלא ילכו אותם שאינם יודעים ללמוד בטלים, והוא עדיף משילמד עם חברים הדומים לו, ואע"פ שמפסיד מעט מתורתו מ"מ תורתו מתקיימת בידו, אך אם יש לאותו אדם חבר אחר הדומה לו, אינו חייב לטרוח עימו, וכן אם יש לאותו אדם ממון לשלם למי שילמד עמו, אינו מחויב להתבטל מלימודו ללמוד עימו, ומעשה באדם אחד שהיה מחזיר הלכה עם בני עניים, והיה הולך אחריהם להקיצם משנתם, ומחזר עמהם שלשה פעמים בכל יום.

בשיעור הזמן שצריך האדם לתת מזמנו כדי ללמוד עם אחרים, כתב **האגרות משה** (אהע"ז ח"ד סי' כו סק"ד) שהיות וברור הוא שאף מי שידוע כבר מסכת אחת ואפילו סדר שלם, עליו ללמוד קודם סדרים האחרים מאשר ללמוד האחרים אף אותה המסכת, מ"מ כל ת"ח אף שצריך לעצמו והוא גדול מאד, מחוייב ללמד מקצת זמן גם עם אחרים, אף שמתבטל מתורת עצמו. וכמו שאמרו בעירובין (ד): שר' פרידא לימד לתלמיד קשה הבנה, והוצרך ללמוד עמו ארבע מאות פעמים, אף שבזמן הזה היה יותר טוב אם היה לומד לעצמו, והיה לו שכר גדול. ושיעור הזמן שיש ללמוד עם אחרים הוא מעשר, והיינו עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה, ואולי יכול להוסיף עד חומש, וסיים שצ"ע לענין השיעור.

לקיחת נוסע מתחנת אוטובוס

בפתחי חושן כתב, יש לעיין אם מותר לאסוף נוסעים הממתינים בתחנת אוטובוס שלכאורה כיון שנקבעה תחנה לאיסוף הנוסעים והנוסעים הגיעו לשם כך הוי כעין יהיב סיארה ובפרט במקום שעפ"י חוק אסור למונית לאסוף נוסעים מהתחנה שיש בזה יותר סמיכות דעת ולאידך גיסא אפשר שלא אמרו דין יהיב סיארה אלא בכעין מצודת הדג שעשה מעשה כלפי אותו דג וכן כשנכנס לחנותו יהיב דעתיה על לקוח זה והרי זה כאלו כבר נמצא במצודה משא"כ בתחנת אוטובוס שנקבע יותר לתועלת הנוסעים שידעו היכן הוא עוצר וגם כדי שלא יצטרכו לעצור בכל מקום שהוא לכל נוסע ויותר נראה להתיר אבל אפשר שהוא בכלל מערופיא וצ"ע.

ומ"מ נראה פשוט שמותר לממתין בתחנה לעצור מונית כשם שמותר לו לצאת מחנות לאחר שנכנס ועוד נראה שגם שאינו עוצר מונית אלא שנעצרה לאסוף נוסעים אף אם נאמר שיש בזה איסור מותר לו להיכנס למונית אם הדבר נוח לו יותר ובפרט כשממתין הרבה זמן לאוטובוס.

יום שב"ק כג אלול

צבא בתרא כז

הכאת תלמידים

הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ב ה"ב) כתב, מכניסין את התינוקות להתלמד כבן שש כבן שבע לפי כח הבן ובנין גופו, ופחות מבן שש אין מכניסים אותו, ומכה אותן המלמד להטיל עליהם אימה, ואינו מכה אותם מכת אויב מכת אכזרי, לפיכך לא יכה אותם בשוטים ולא במקלות אלא ברצועה קטנה.

וכן **בשו"ע** (יו"ד סי' רמה ס"י) כתב המחבר, לא יכה אותו המלמד מכת אויב מוסר אכזרי, לא בשוטים ולא במקל, אלא ברצועה קטנה. **בפ"ת** (סק"ד) הביא בשם שו"ת קרית חנה (סי' כב) בדין מלמד שהכה לתלמידו ושבר את רגלו, שחייב בחמשה דברים ומנדין אותו עד שיפייס להנחבל.

אולם **בשו"ת שבות יעקב** (ח"ג סי' קמ) כתב, שמלמד שכעס על תלמידו והכה אותו בשביל למודו עד שחבל בו, פטור מד' דברים, כיון שעושה מצוה, ומ"מ כתב שכדאי שלא יהא רגיל לעשות כן כי לא נאה לחכם להיות כועס, ולא קפדן מלמד, (קהלת ט) 'כי כעס בחיק כסילים ינוח', ולכן לעשות גדר לדבר כתב שישלם לרופא לרפאות בטוב.

והנה **מהר"ש אבוהב בעל שו"ת דבר שמואל** בספר הזכרונות (ת"ת פ"ו), כתב נגד המנהג הרע שיוצאים התלמידים בכל שעה באמרם שיש להם צורך לקטנים או לגדולים, וכבר ראיתי קצת מהמלמדים והרבנים שעמדו על זה וביטלוהו בחכמתם, שכל תלמיד שהיה רוצה לצאת היו מכים אותו בחזקה על כפו ואח"כ יוצא, ובזה היו התלמידים נמנעים מאליהם ויישר כוחם וברוכה דרכם לה'.

ועיין **בשבט מוסר** (פרק יז) שכתב, יש מנהג רע בעת שמוליכין הקטן לבית המדרש שמצווים למלמד בפני הקטן שלא יכו אותו, והקטן שומע שאין לרבו להכותו ואז מוסיף הוא זדון.

ובספר **צרור החיים** לרבי משה חגיז (פ"ו דף טז) כתב, יש מנהג רע ומר, כשמוליכין התינוק לבית הספר מתרין במלמד בפני התינוק שלא יכה אותו, וכשהתינוק שומע שאין לו רשות לרבו להכות אותו אז אינו משגיח בלימודו ומוסיף זדון על זדונו, ומנהג הראשונים היה כשהתינוק היה בא לבכות לפני אביו ואמו שהמלמד הכהו, היו נותנים מתנה לתינוק כדי שהוא בעצמו יוליך אותה למלמד ויאמרו לו מצד עצמם יישר כוח, ועיי"ש עוד מה שכתב על מנהג הראשונים כשאדם זר היה מכה לבנו.

בפלא יועץ (ערך הכאה) כתב, זכורני באיש אחד ירא, שהיה פרנס על הילדים, ובשעת פטירתו צוה להכריז בבהכ"נ שהוא שואל מחילה מכל הקטנים אם הכה אותם שלא כדין, כי בודאי אפילו לבניו הקטנים ותלמידיו לא הותרה הרצועה להכותם שלא כדין על לא חמס בכפיהם, ואפילו אם צריך להכותם לא הותר להכותם מכה רבה מכת אכזרי על הראש ועל העין מקום שיוכל לעשות מום ופקוח נפש ח"ו, אלא יכם בנחת על הרגלים בלי כעס, וזה כלל גדול כי טוב, איש יכלכל דבריו במשפט במדה במשקל, זוהי דרך ישרה. ובספר **דרך צדיקים** (בעמח"ס אורך אפים, פ"ה אות סח) כתב, שר' מאיר שלום מפאריסאב היה קוצץ מאד אם שמע על מלמד שמרבה להכות התלמידים, וציוה ליקח התלמידים מהם, ואמר שאינו מוחל למלמדים שהכוהו בלומדו אצלם, וכן מבואר בס"ח (סי' שו) שלא יתן אדם את בנו ללמוד לפני כעסנים כי יכום או יענישום עיי"ש.

יום ראשון כד אלול

צבא בתרא כג

הלומד תורה בקול ומפריע שינת חבירו

בשבת הלוי (ח"י סי' רכד) כתב, שתלמיד חכם סתם שלומד בבית מדרש, פשוט שלא הותר לו להגביה קולו כל כך עד שיפריע השנינה בלילה לשכנים, כי אפשר לו ללמוד בקול גם בלי הפרעה לשינת השכנים, משא"כ בלימוד תינוקות של בית רבן שלא מתקיים בדרך כלל בלי הגבהת קול המלמד והמולת התלמידים מותר, וכמבואר בשו"ע (ח"מ סי' קנו ס"ג), יש לו ללמד תינוקות ישראל תורה בתוך ביתו, ואין השכנים יכולים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולים לישן מקול התנוקות של בית רבן, והוא הדין לכל מיילי דמצוה, שאינם יכולים למחות בידו.

אמנם בשו"ת **משנה הלכות** (חי"ד סי' ר) נשאל בדבר ת"ח הלומד בבית"מ ונשמע קולו בבואו אל הקודש החוצה עד שמפריע השנינה להשכנים בלילה, אם הוא בכלל גזל שינה.

והשיב שאין צריך לומר ת"ח או אפילו הרבה ת"ח הלומדים בבית המדרש דרך לימודם, אפי' בקול שמעורר השכנים אין בזה איסור כל שהוא דרך לימוד, ואפילו רועש כקול הר סיני כל שלא מתכוין ח"ו להפריע. אלא אפילו יחיד או רבים בביתו הלומד בקול בלילה אין בזה איסור ח"ו אלא מצוה וחויב, ובגמ' עירובין (יה): א"ר ירמיה בן אלעזר כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב, שנאמר (איוב לה י) 'ולא אמר איה אלקי עושי נתן זמירות בלילה', ופרש"י (ד"ה ולא אמר) לא הוצרך להתאונן ולומר איה עושי והריני חרב, מי שנותן זמירות של תורה בלילה, ולכן נקט לילה שהקול נשמע מרחוק. הרי שפי' דוקא שילמוד בקול עד שהקול נשמע מרחוק, ופשוט שהשכנים ג"כ שומעים הקול שהרי זה פי' מרחוק, ואם השכנים לא ישמעו מי ישמע.

וביאר שאין בזה חשש איסור, כמבואר בסוגיין שאינו יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התינוקות וכו', ומתקנת יהושע בן גמלא ואילך שתיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, **והרמב"ם** בפיה"מ כתב, והטעם שאינו יכול למחות בידו כניסת התינוקות, ואע"פ שהם נכנסים ויוצאים, משום שזה נעשה להרבות התורה בישראל, ולפיכך אין הדין בזה נוהג אלא במלמדי התינוקות תורה, אבל אם היה מלמד חשבון או הנדסה יש לו רשות למנוע, ויאמר לו איני יכול לישן לא מקול הנכנסין ולא מקול היוצאין.

ועיין **רמב"ם** (שכנים פ"ו הי"ב), שכתב וכן יש לו ללמד תינוקות של ישראל תורה בתוך ביתו, ואין השותפין יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן. ולכן ת"ח הלומד בקול בין בבית"מ ובין בביתו אע"פ שמעורר השכנים מותר, ואדרבה עושה מצוה בזה, ואם ישמעו אחרים ויעמדו וילמדו גם הם תבא עליו ועליהם ברכה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום שני כה אלול

צבא בתרא כד

עישון במקום ציבורי

בסוגיין מבואר על נזק הבא מחמת עשן שיכול השכן למחות על כך, ושזה אחד מהדברים שלא מועיל בזה אפילו חזקה, והמחבר בשו"ע (ח"מ סי' קנה סל"ז) סובר דלכתחילה מצי לעכב אפילו בעשן שאינו תדיר, **והרמ"א** סובר דבעשן שאינו תדיר אפי' לכתחילה לא יוכל למחות. **והש"ך** (ס"ק יט) מכריע לפסוק בזה כהמחבר, **והגרע"א** (הו"ד בפ"ת שם סק"ז) דעתו כהרמ"א, ויעוי"ש **בנתיבות המשפט** (ס"ק סז) שדעתו נוטה כהש"ך, ולבד מזה הוסיף וכתב, שאפילו אי לא הוי רק מחלוקת הפוסקים, מכל מקום בפלוגתא דרבוותא על המזיק להביא ראייה עיי"ש. בספר **חושן אהרן** (ח"מ שם) כתב שכל פלוגתתם של המחבר והרמ"א הוא רק כשאין דבר הניזוק לעת עתה אבל אי ההיזק הוא במציאות לפנינו גם עשן כל שהוא יודו כו"ע דיכול למחות עיי"ש.

לפי זה כתבו הפוסקים על עישון במקום ציבורי שההיזק הוא במציאות לפנינו, שאסור לעשן אף באופן שאין זה בתדירות. ובישיבות, ובמקומות מלאכה, נקרא עשן זה כתדיר כי הוא נמצא למעשה ממעשן זה וממעשן אחר רובא דיומא במקום שיש עשן. **ובשו"ת אגרות משה** (ח"מ ח"ב סי' יח) כתב הנה בדבר עישון סיגריות בבית"מ וביהמ"ד וביהמ"ד שלומדים ומתפללים כל חברי הכולל שיש אברכים שאינם יכולים לסבול העשן וגם משמע שקשה לגופן שחולים מזה שהרי כתבו בנוסח הבקשה שאיכא להם צער גדול וכאב ראש ומזיק להבריאות שלהם ואולי מקצר גם את החיים, ולבד כתיבתם ידוע שהוא דבר המזיק להרבה אינשי, וממילא יש לחוש שאיכא גם שיוכלו לחלות גם מהעשן שאחרים מעשנים לא רחוק ממנו ומהעשן אשר נמצא בבית"מ"ד, שנשאלתי אם יכולין למונעם מלעשן בבית"מ וביהמ"ד.

והנה פשוט וברור שאפילו אם ליכא חשש סכנה וחשש חולי דנפילה למשכב אלא שקשה להם לסבול דמצטערין מזה אסור שם לעשן כי אף רק בגירי דידיה שהוא גרמא ממש כהא להעמיד סולם פחות מד' אמות משובך נחשב גירי דידיה שמודה גם ר' יוסי בסוגייתנו משום דזמנין בהדי דמנח ליה יתבא בחור ותקפוץ הנמיה ויזיק משום דא"ר טובי בר מתנא גרמא בנזקין אסור. וכנהנו אומני שאמר רב יוסף שאסור להם להקיז דם בקרקע שלהם מחמת שעל ידי הדם אתו עורבי אכלי דמא ומפסדי תמרי ומפורש שם דלא היה הפסד ממש אלא לסתם אינשי לא היה שום הפסד דהיו רוחצין התמרים ואכלי להו ורק לרב יוסף שהיה איסטניס לא היה אוכל תמרים כאלו, וגם לא משמע שהיה רב יוסף נחלה מזה אם היה אוכלם אבל היה לו צער גדול לאוכלם, ומ"מ היה אסור להם להקיז מאיסור מזיק.

עוד כתב שהוא עוד גרוע דהא המעשנין עושין מעשה מזיק בידיים ממש דהרי עושין בפיהם עשן המזיק להאין מעשנין הנמצאים שם, ואף שאחד המעשן לא היה מזיק כלום דהיה מתבטל העשן בבית גדול כביהמ"ד מ"מ כיון שכל מעשן יודע שיש עוד הרבה מעשנין הרי יודע שעשנו יזיק כבר והוי מזיק בידיים. ופשוט שאם היו ב"ד סמוכין דדנין דיני חבלות היו גובין גם ממון דמי שומת הצער ואם נחלה מזה דמי ריפוי אף כשליכא נזק שלא בטל ממלאכתו מצד החולי, וא"כ צריך לידע דל"ד חבלות לקנסות דקנס אף שברור לדינא שאם היו ב"ד סמוכין היו מחייבין קנס פטור עתה בזה"ז לשלם דבלא גמר דין דב"ד סמוכין ליכא חיוב הקנס כלל, אבל חבלות דהוא ממונא הרי חייב בעצם גם בלא עדים דלא יכול לתובעו כלל ואיכא עליו החיוב לשלם אף שאין ב"ד שיכולין לחייבו.

יום שלישי כו אלול

צנח בתרא כה

בית מדרש בבנין מגורים

במשכנות ישראל (שו"ת סי' יד) כתב, שאין השכנים יכולים לטעון שיש באותה שכונה ביהכ"נ, ולמה יעשה הוא בביתו ביהכ"נ וישיבה, שזו היא התקנה שאעפ"י שיש בתי כנסיות ובתי מדרשות, אפ"ה תנן במשנה שאין השכנים יכולים לעכב עליו שלא יעשה תלמוד תורה בביתו, וכ"ש שאין יכולים לעכב שלא יעשה ביהמ"ד וישיבה.

חקירות

בחדושי **חתם סופר** (עה"ת בחקותי דף פג.) כותב להשיג על דברי החובת הלבבות בהקדמה שכותב, והזהיר מהיות כל עסקנו בידיעת הדינים הנכרים ושאלות הזרות, כגון דיני גיטין וכדומה, אלא יהיה כל עסקנו בעיוניות, ולכשיבוא שאלה כזו לדינו נעיין בה. ומשיג עליו וז"ל, והנה במחילת כבוד החסיד ההוא, לא זה הדרך סלולה אשר חפץ ה' ואשר כבשוהו רז"ל וקבעו בש"ס איבעיא להו רגלו א' בתוך נ' אמה ורגלו א' חוץ לנ' אמה מהו (בסוגיא) וגופו תיש ופניו אדם מהו (עיין נדה כג:) וכה"ג רוב שקלא וטרי' שבש"ס, כי ידעו חז"ל שידיעת דברים אלו זהו האושר האמיתי, וזה הוא המביא לאדם להבת לו ביראת ה' כל היום ודביקות בשמו הגדול, ובתנאי שתהיה תחילת כוונתו לשם ה', כי אם יעסוק בתורה בענינים כאלו ממילא ידובק בה' יתברך, כי הדבק בתורתו דבק בו יתברך, ויהיו הדינים חביבים עליו באופן שירצה להכין לו אם אולי יזדמן כזה מה יעשה, ולא שיהיה צריך לעיין עליו בשעת מעשה.

לאיזה כיוון מתפלל

בקומו להתפלל, אם היה עומד בחו"ל, יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל, ויכוין גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בא"י, יחזיר פניו כנגד ירושלים, ויכוין גם למקדש ולבית קה"ק. היה עומד בירושלים, יחזיר פניו למקדש, ויכוין ג"כ לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפורת, מחזיר פניו לכפורת.

אם מתפלל לרוח משאר רוחות

אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד א"י אם הוא בחו"ל. ולירושלים, אם הוא בא"י. ולמקדש, אם הוא בירושלים. ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של א"י, ונמצא פנינו לא"י.

אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש, כי זהו דרך המינים, רק מכוונים נגד אמצע היום. ומי שרוצה לקיים אמרום: הרוצה להעשיר יצפין או להחכים ידרים, מכל מקום יצדד פניו למזרח.

בור שקדם לאילן חבירו

מי שהיה לו אילן בתוך שדהו קרוב לבור חבירו [או בא לנטוע], אין בעל הבור יכול לעכב עליו ולומר לו: הרי שרשי האילן נכנסים לבור שלי ומפסידים אותי, שזה נזק הבא מאיליו לאחר זמן, ובעת שנטע אינו מזיקו, וכשם שזה חופר בתוך שלו כך זה נוטע בתוך שלו.

יום רביעי כז אלול

צנח בתרא כו

ביתו פרוץ, וגנבים יכולים להכנס משם לבית השכן

בסוגיא מבוואר שהבא ליטע אילן סמוך לגפנים שבשדה חבירו, צריך להרחיק כשיעור שלא יוכלו העופות לפרוח מן האילנות בפעם אחת ויזיקו לגפנים של חבירו.

והנה **ברמ"א** (ח"מ סי' קנה סמ"ד) כתב שני שכנים הדרים ביחד, וביתו של אחד נפרץ, ועי"ז זה באים גנבים לבית השני, ואמר השני: גדור ביתך או מכרנה לאחרים כי אתה גורם לי היזק קל, י"א דהדין עמו וצריך לתקן היזקו, ויש חולקין דלא הוי גירא דיליה.

בשו"ת מחנה ישראל (סי' סב) נשאל בדבר בית משותף שאחד השכנים לא סגר את הדלת המרכזית ובאו גנבים וגנבו משכן אחר, האם צריך לשלם על הנזק.

בתשובתו האריך מדברי **הרמ"א** הנ"ל, ובסיום דבריו כתב שיוכל השכן לטעון קים לי כהפוסקים שפוטרים באופן זה.

ועיין **בשו"ת בית יצחק** (שמעלקיש, ח"מ סי' מ) מה שכתב ללמוד מדברי הרמ"א לנידון בשני שותפים בבית שאין בו דין חלוקה ורצה אחד להשכיר חלקו, וכפי נימוסי המדינה בעיירות קטנות באם אין משכירים לדירות אין משלמים מס, אך אם משכירים משלמים עבור כל הבית. וטען השותף שחבירו מזיק לו ע"י השכירות שבגללה צריך לשלם מס, ורוצה שחבירו ישלם לו הנזק. והשני טוען שבשלו עשה. עיי"ש שהאריך בזה.

שרשי אילן הדיוט הבאים בשל הקדש

אילן של הדיוט הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים בתוך השדה, אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש עשרה אמה הרי אותן השרשין שבתוך השדה אסורין והנהנה מהן לא מעל, היה האילן רחוק יתר על שש עשרה הנהנה בהן מעל. אילן של הקדש הסמוך לשדה הדיוט ושרשיו יוצאין בתוך השדה אם היה בתוך שש עשרה אמה מועלין בהן היה רחוק יתר על שש עשרה אמה אותן השרשין שבתוך השדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין.

עבודת הארץ בשנה שישית

עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית, ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה, וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת, ושדה הלבן עד הפסח, ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדן תורה.

עשרה אילנות או נטיעות בתוך בית סאה

היו עשרה אילנות לתוך בית סאה או יתר בין עושין בין אינם עושין חורשין כל בית סאה בשבילן, עשר נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה ודבר זה הלכה למשה מסיני.

צבא בתרא כז

חזקה בעליית חזק, קבורת צדיק ע"י תלמידיו ולא ע"י ח"ק

דנו הפוסקים באדם שיש לו חזקה במצוה השייכת לציבור, שהוא עושה המצוה, אם אי אפשר להעבירו מחמת זה מחזקתו, או שאין לדמות חזקת מצווה לממון, ודווקא בממון חזקתו נחשבת לחזקה.

המרדכי (סי' תקלג) כתב, בשם ר"מ, באדם שהיה רגיל במצוה כגון גלילת ספר תורה וכיוצא בו, ועכשיו מכרו את המצווה לאחר, אם בשעה שנתנו אותה לשני היתה אפשרות בידו לקנות את המצוה ולא קנאה, הרי איבד את זכותו, שבהמנעו מלקנות שוב את המצווה מחל את זכותו לשני, אבל אם אירעו אונס או עוני שלא היה יכול עכשיו לשלם בעבור מצווה זו ומשום כך העבירו את זכות המצווה לאחר, ולאחר זמן העשיר וחזר למצבו הקודם, רשאי הוא לתבוע מהקהל שיחזירוהו למצוותו, מאחר והחזיק בה מתחילה לזמן רב. והביא המרדכי ראיה לדבריו מדברי הגמרא ב'ומא (יב:) שפרנס שעבר מתפקידו מחמת אונס ומינו אחר תחתיו, חוזר הראשון לתפקידו לאחר שנגמר אונסו.

דין זה נפסק **בשו"ע** (או"ח סי' קנג סכ"ב), וכתב בבאיור הלכה (ד"ה חוזר) שאפילו העשיר הראשון בתוך זמן שכירות השני, חוזר הראשון למצוותו וינכו לשני מן הדמים לפי ערך הזמן שעבר. **הרדב"ז** (ה"ד סי' יא) הוסיף, שחזקה זו אף שאין עמה טענה הרי היא חזקה, ואף אם לא נתנו לו זכות זו בפירוש אלא שהחזיק בה בשתיקה זמן רב זכה, ואינה דומה לחזקת ממון שבה הדין הוא שכל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה, והחילוק הוא משום שבחזקת ממון מפסידיים הציבור בחזקת האחד ולכן צריך טענה, אבל בחזקה של מצווה אין להם שום הפסד ולכן הסכמה שבשתיקה מועילה, ועיי"ש שמוכיח שזה הדין אף במצוה שמשלמים עליה.

ואמנם יש שגם חזקה זו צריכה שתהא עמה טענה, ולפיכך כתב **המג"א** (שם ס"ק מה) שישב שלא היה לו אלא ספר תורה אחד והיו קוראים בו כל שבת, אם קבלו ספר תורה נוסף אין בעל הספר הראשון יכול לתבוע שיקראו רק בשלו, כיון שהיא חזקה שאין עמה טענה. וכתב בשו"ת שמש צדקה (ח"מ סי' לו ד"ה הא איכא) שגם הרדב"ז מודה באופן שאין שתיקת הציבור ראייה כגון שלא היה להם ס"ת אחר, והאריך שם בדיני טענה שבחזקה זו.

ובמחצית השקל הביא דברי **הרמ"א** (ח"מ סי' קנט סל"א) שאם היו להם שני ס"ת והיו קוראים בשלו דוקא, הרי זו חזקה מבוררת אף בלא טענה. אך **הסמ"ע** (שם סק"ג) כתב שגם בזה צריך טענה, והיינו שנעשה בהסכמת הציבור ולא באקראי (נתיה"מ חידושים ס"ק מט).

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' כב) נשאל לגבי מקום שהיו נוהגים מזה שנים לכבד את רב המקום בעליה המסיימת את החומש, המכונה עליית חזק, וביקש גבאי חדש לדחות את הרב מציבור זה, ופסק שאין הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים בענין חזקה במצוות, וכיון שחזקה זו ניתנה לרב מאת הציבור, לפיכך היא בבעלותו ואי אפשר לדחותו ממנה, ונסתייע לכך מדברי **המהרש"ם** (ח"א סי' קצח).

מכל מקום, כתב **האגרות משה** (או"ח ח"ג סי' ג), ששני בתי כנסיות שהתאחדו לבית כנסת אחד, אין החזן ששימש בבית כנסת אחד יכול לתבוע את תפקידו בבית הכנסת המאוחד, וזאת משום שבני בית הכנסת השני לא קיבלו אותו עליהם ולא החזיק בתפקידו כלפיהם, ולפיכך אם טוענים שקולו אינו חזק די הצורך, יכולים להעבירו.

כפתור חכמה

קנאת סופרים תרבה חכמה

והעמידו תלמידים הרבה (אבות פ"א מ"א) עיני ראו כי השכל גוזר שהרב יחפוץ ללמוד עם תלמידים שהם שווים במדרגה אחת, כי בזה ישיג תכלית, אבל ללמוד עם תלמידים מכיתות שונות, גדולי בינה בינונים וקטנים חושב הרב שזה לא יביא לתכלית הנרצ'ה, אבל האמת נהפוך הוא, על ידי תלמידים הרבה זה מזה, ישיגו כולם תכלית גדול, כי קנאת סופרים תרבה חכמה, הקטנים עם הגדולים יגדילו עד מאוד, והבן.

(אשכול הסופר, אבות)

בעי רבי ירמיה רגלו אחת בתוך חמשים ורגלו אחת חוץ מחמשים מהו ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא

אאז"ל ה'אמרי אמת' הקשה למה אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא, ותירץ שכאשר באים זמנים קשים על האדם, העצה לזה להיות בשני הרגלים בפנים ולעסוק בתורה, ולא רגל אחת חוץ לתחום ורגל אחת בתוך התחום. יש הסתרות ומניעות, וקשה ללמוד ולהתגבר על היצר הרע, עם כל זאת כאשר יושבים בבית המדרש בשני הרגלים בפנים, לימוד התורה ודיבוק חברים, מבלי אפילו פסיעה אחת בחוץ, אז אפשר להתגבר על היצר הרע אפילו בזמנים אלו, אבל ברגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום על דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא, שאין לדבר קיום באופן כזה, אלא בשני רגלים בפנים אז יש לזה קיום.

(פני מנחם, מסעי)

עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת

לאכסדרה הוא דומה פירש"י שאין לה דופן רביעית, ורוח צפונית אינה מסובבת פירש"י במחיצה. וכתבו בספרים ליתן טעם בזה והוא בדרך מוסר, כדי שידע האדם שהעולם הזה הוא עולם ארעי ואין לו קבע, ועיקר הוא העולם הבא, שהעולם הזה אין לו כי אם ג' מחיצות, דרוח צפונית הוא פתוח ואין לו מחיצה, ולכן הוא פתוח ברוח רביעית, שיראה האדם שהעולם הזה אינו ראוי לדירה, כמו שאם בית אינו בנוי בארבע מחיצות שאינו ראוי לדירה.

(נשבע לאבותיך, אבות)

הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין

'הולך אל דרום וסובב אל צפון' (קהלת א'ו), שמעתי מחכם אחד פירוש נאות בפסוק זה, והוא על פי משרז"ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין שהחכמה בדרום והעושר בצפון. והנה האדם נברא בשביל החכמה ללמוד ולעשות, ואחר כך הוא מבקש ומסבב לעשירות יומם ולילה לא ינוח, ואינו משלים עי"ז חוקו וחיובו בזה העולם מוכרח הנשמה להתגלגל. ולזה אמר הולך אל דרום, רצה לומר הנשמה הולך לזה עולם בשביל דרום דהיינו חכמה, והוא אינו עושה כן אלא סובב אל צפון, ולזה אמר ועל סביבותיו, רצה לומר ע"י סביבותיו אלו שסובב תדיר לעשירות, שב הרוח שמוכרח נשמתו להתגלגל, ונכון.

(ערבי נחל, דרוש לפרשת שלח)

(ערבי נחל, דרוש לפרשת שלח)

חדש!

עין והדר

גם כולדים
מגייע

פּרָקִי גַמְרָא מְנוקָדִים לְתַלְמִידִים

- פְּסוּק מְדַקְדָּק שֶׁל הַגְּמָרָא וּפְרוּשׁ רַש"י
 - בְּאוּרֵי מַלִּים אַרְמִיּוֹת שְׂאִינָן שְׂכִיחוֹת
 - הַדְּגֶשֶׁת תַּחֲלַת קְטָעִים וְסִגְיוֹת בְּכָל עֲמוּד
 - לוּחַ רֶאשִׁי תְּבוּת בְּצַדֵּי הַדָּף
 - טְבֻלָּאוֹת מְעַצְבוֹת וּמְסַכְּמוֹת
 - תְּמוֹנוֹת מְרֵהִיבוֹת לְהַמְחִשֵׁת הַמְּשֻׁגָּיִם הַנִּלְמָדִים
- (בְּחֶלֶק מֵהַפְּרוּקִים).

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה

גם לילד שלך מגיע!

חומש 'עוז והדר'

סבא לומד דף היומי בְּשֶׁפֶה בְּרוּכָה של עז והדר,
אבא מכין את השעור עם מְתִיבְתָא של עז והדר,
אברהמי לומד בְּיָשׁוּבָה בְּגִמְרָא של עז והדר
וְעֵנְקִי לומד הֶלְכָה בְּמִשְׁנָה בְּרוּכָה עז והדר.
מהיום גם אני לומד בעז והדר

חדש!!

חומש עוז והדר מפואר לתלמידים עם תמונות
תלת מימד מאירות עינים להמחשת הנלמד

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה